

Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi

gromadzi, opracowuje, udostępnia oraz popularyzuje zbiory związane z walkami narodowowyzwoleńczymi Polaków od XVIII wieku po czasy współczesne. Duży naciska kładzie się również na gromadzenie obiektów związanych z historią Łodzi i regionu łódzkiego, ze szczególnym uwzględnieniem wielonarodowego charakteru i tradycji rewolucyjnych jego mieszkańców.

Liczną kolekcję zbiorów stanowią obiekty pochodzące z okresu II wojny światowej. Zaliczają się do niej dokumenty osobiste, fotografie, broń krótka i długa oraz wyposażenie wojskowe. Historią Łodzi w okresie okupacji niemieckiej zajmuje się Oddział Martyrologii Radogoszcz, zaś historią getta łódzkiego – Oddział Stacja Radegast.

Osobą kolekcję pochodzącą z lat 1939-1945 stanowią obiekty związane z funkcjonowaniem obozu dla dzieci i młodzieży polskiej przy ul. Przemysłowej w Łodzi (Polen-Jugendverwahrlager in Litzmannstadt).

Znaczną część kolekcji archiwaliów stanowi **korespondencja** małoletnich więźniów obozu z rodzinami – łącznie 15 listów wysyłanych w okresie 1943-1944 r. Jednym ze szczególnie wymownych dokumentów (data nieczytelna) jest odmowa zwolnienia małoletniego więźnia z powodu „nieosiągnięcia celów wychowawczych”.

W dziale ikonografii Muzeum są przechowywane **fotografie** małoletnich więźniów, wykonane podczas przyjmowania dzieci do obozu, zdjęcia wykonane na terenie obozu przy ul. Przemysłowej oraz w jego filii – folwarku w miejscowości Dzierżazna k. Zgierza. Zbiór obejmuje łącznie ponad 60 fotografii, 1/3 z nich stanowią portrety więźniów. Muzeum posiada również szkic sytuacyjny obozu, wykonany w 1962 r. przez byłego więźnia obozu.

Niemym świadkiem tragicznych wydarzeń rozgrywających się w obozie są 4 sztuki oryginalnych **drewnianych krzeseł**, zamówionych ze Śląska, które zostały dostarczone na Przemysłową via Stacja Radegast oraz **para oryginalnych słomianych butów**, wyrabianych przez małoletnich więźniów.

W latach 1962-1963 kilkoro byłych więźniów obozu złożyło relacje w Muzeum Historii Ruchu Rewolucyjnego. Są to maszynopisy przepisane przez pracowników Muzeum na podstawie nagrań na taśmie magnetofonowej. Swoje przeżycia w obozie opisali m.in. Stefan Marczewski, Tadeusz Raźniewski, Stanisław Mikołajczyk i Halina Jankowiak. Warty odnotowania jest fakt, iż oprócz byłych więźniów historię obozu opisali również byli „wychowawcy”, wśród nich jedna z najokrutniejszych strażniczek obozu - Eugenia Pohl, skazana za swoje zbrodnie przez Sąd Wojewódzki w Łodzi 2 kwietnia 1974 r. na 25 lat więzienia.

Muzeum posiada również materiały związane z upamiętnieniem obozu – **plakaty, fotografie, ulotki i wydawnictwa okolicznościowe** opublikowane z okazji odsłonięcia Pomnika Martyrologii Dzieci w maju 1971 r. Zbiór ten obejmuje łącznie ponad

20 obiektów. Jednym z interesujących obiektów powstałych w latach 70-tych jest album fotograficzny wydany przez Petera Hodana w Czechosłowacji, który upamiętnia dzieci z czeskiej miejscowości Lidice, przybyłych do obozu na ulicy Przemysłowej w ramach niemieckich represji na mieszkańcach tej miejscowości, w odwecie za zabicie SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha.

Rokrocznie do Muzeum zwraca się wielu publicystów, dziennikarzy i przedstawicieli stowarzyszeń, chcących upamiętnić dzieje obozu przy ul. Przemysłowej, a Muzeum wspiera takie inicjatywy i po spełnieniu obowiązujących procedur udostępnia swoje zbiory związane z funkcjonowaniem obozu, najczęściej w wersji cyfrowej, ale również w formie użyczenia oryginalnych obiektów.

(Źródło – opracowanie Muzeum Tradycji Niepodległościowych, autor – Sławomir Gawlik, kustosz, bibliotekarz)